

Право соціального забезпечення

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15392183>

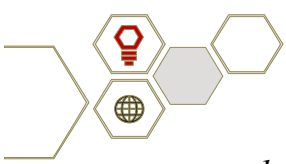
**Актуальність реформи соціальної безпеки державної служби
в умовах глобалізації**

Костенко Владислав Геннадійович

кандидат юридичних наук,
суддя Ковпаківського районного суду міста Суми,
<https://orcid.org/0009-0004-2635-1316>

Прийнято: 01.05.2025 | Опубліковано: 12.05.2025

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню актуальності планування, організації та поетапної реалізації реформи механізму забезпечення соціальної безпеки державної служби в Україні в умовах глобалізаційних процесів. Обґрунтовується, що потреба у проведенні такої реформи зумовлена низкою ключових чинників. По-перше, враховуючи соціально-правову природу державної служби, слід зазначити, що зростаючі соціальні ризики, породжені глобалізацією, безпосередньо впливають на спроможність державних службовців ефективно реалізовувати свої посадові повноваження, зокрема у сфері гарантування соціальної безпеки держави. По-друге, актуальність реформи обумовлена змістом службово-трудова обов'язків державних службовців, які структурно пов'язані із загальним рівнем соціальної безпеки в державі. По-третє, реформування обумовлюється посиленням ролі службово-трудова функцій державних службовців у транснаціональному контексті. По-четверте, констатується нагальна необхідність реформи в силу загострення конкуренції за висококваліфіковані кадри між державою та іншими роботодавцями в умовах відкритих глобальних ринків праці. По-п'яте,*

трансформація форм і моделей зайнятості в публічному секторі, спричинена глобалізаційними впливами, потребує перегляду існуючих підходів до забезпечення соціальної захищеності службовців. У підсумку автором наголошується, що реформування соціальної безпеки державної служби має здійснюватися як цілісне системне перетворення механізмів соціального захисту, що враховує сучасні глобальні тенденції та виклики (ризики). Означена реформа повинна охоплювати як нормативно-правовий аспект, так і практику інституційно-організаційного забезпечення функціонування державної служби, забезпечуючи повноцінний захист прав і законних інтересів державних службовців, усунення виявлених нормативних прогалин та приведення національної системи соціальної безпеки у відповідність до міжнародних стандартів і викликів глобалізованого світу.

Ключові слова: *глобалізація, державна служба, державні службовці, публічне адміністрування, соціальна безпека, соціальне право, соціальні права.*

The Relevance of Public Service Social Security Reform in the Context of Globalisation

Kostenko Vladislav Hennadievich

Candidate of Law Sciences,
judge of the Kovpakivskyi District Court of Sumy City,
<https://orcid.org/0009-0004-2635-1316>

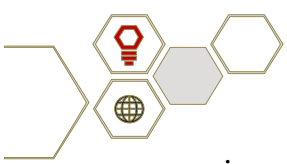
Abstract. *This article is devoted to examining the urgency of planning, organising, and implementing, in a phased and systematic manner, the reform of the mechanism for ensuring the social security of the civil service in Ukraine within the broader context of globalisation. It is argued that the necessity for such reform arises from a constellation of key factors. First, in view of the socio-legal nature of the civil service, it must be recognised that the increasing social risks generated by globalisation directly impact the capacity of civil servants to effectively discharge their*

official functions – particularly in areas relating to the safeguarding of the state's social security. Secondly, the relevance of reform is substantiated by the intrinsic content of the official duties of civil servants, which are structurally linked to the overall level of social security within the state. Thirdly, reform is warranted by the growing significance of official and labour functions of civil servants within a transnational framework. Fourthly, there exists a pressing need to undertake reform in response to intensifying competition for highly qualified personnel between the state and alternative employers in the global labour market. Fifthly, the ongoing transformation of employment models and forms in the public sector (driven by globalization) necessitates a fundamental reassessment of existing approaches to the social security of public sector employees. Consequently, the author contends that reform of the social security framework of the civil service must be pursued as a comprehensive and systemic transformation of the mechanisms of social protection. Such transformation must be fully responsive to contemporary global risks and trends, and should encompass both normative-regulatory reform and the practical enhancement of institutional and organisational support for the functioning of the civil service. The objective of this reform must be to ensure the full and effective protection of the rights and legitimate interests of civil servants, to address existing regulatory lacunae, and to align the national social security system with international legal standards and the exigencies of a globalised world.

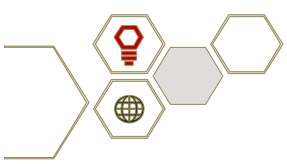
Keywords: *civil servants, globalisation, public administration, civil service, social law, social rights, social security.*

Постановка проблеми. Соціальна безпека (далі – СБ) державної служби (далі – ДС) виступає значимою умовою ефективного функціонування сучасної соціальної, правової та демократичної держави, в основі якої лежить реальне, а не декларативне забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян. У цьому контексті доцільно наголосити на тому, що ДС, будучи інституціоналізованою формою публічної влади, реалізує функції держави, зокрема, спрямовані на охорону правового порядку, підтримання стабільності

суспільного буття, а також на забезпечення безпеки і добробуту населення. Між тим, ефективність здійснення відповідних владно-управлінських функцій значною мірою залежить від соціального становища самих носіїв публічної влади – державних службовців. Зазначене обумовлено тим, що особа, котра в силу свого правового статусу покликана бути гарантом СБ, не здатна якісно виконувати цю роль за умов власної незахищеності від соціальних ризиків і викликів, насамперед тих, які в собі несе глобалізація. Саме тому об'єктивною вимогою подальшого розвитку сучасного публічного адміністрування є формування системи соціально захищених умов професійної (службової) та приватної життєдіяльності державних службовців в цілому та в умовах глобалізації, зокрема. У цьому зв'язку актуалізується потреба у здійсненні системної реформи забезпечення СБ ДС, що вимагає як політичного визнання, так і комплексного наукового осмислення на рівні теорії соціального права та (у відповідній частині) публічного адміністрування. При цьому, з огляду на сучасні виклики глобалізації та зростання соціальної напруги в суспільстві, таке осмислення повинно розпочинатися з вивчення комплексу обставин об'єктивної дійсності, які свідчать про необхідність формування нових, адекватних часу підходів до правового та інституційного забезпечення СБ ДС в умовах глобалізації.

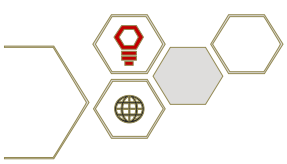
Аналіз наукової літератури та невирішені раніше питання. На сьогоднішній день реформа СБ ДС в умовах глобалізації ще не була предметом окремого наукового дослідження (розвідки), хоча ті чи інші аспекти цього питання вже розкривались у наукових напрацюваннях багатьох українських учених і дослідників, серед яких: Р.В. Войтович [1], М.І. Іншин [2], О.М. Поплавська [3], І.М. Попович [4], С.М. Степанюк [5] та ін. При цьому в процесі критичного аналізу наявних наукових напрацювань, можемо помітити, що в них вітчизняними ученими розкривається проблематика функціонування та розвитку ДС в Україні ізольовано від феномену глобалізації та глобалізаційних процесів. Відтак, у цих наукових дослідженнях і розвідках не в повній мірі враховується: по-перше, комплекс соціальних ризиків, в умовах прояву яких

працюють наразі державні службовці, а також перспективи виправлення такої ситуації у процесі реформи ДС; по-друге, ДС не розглядається в якості окремої складової глобального ринку праці, частиною якого вона фактично постає, а отже потребує переосмислення в цьому контексті з метою забезпечення ефективної кадрової політики на ДС, в результаті якої держава буде спроможною наймати професійні кадри в належній кількості, уникаючи кадрової кризи (через відтік професійних кадрів в іноземні компанії, які забезпечують вищий рівень соціальної безпеки працівників). Відтак, зважаючи на наявні наукові позиції українських та зарубіжних учених можемо проаналізувати сучасні обставини функціонування ДС в Україні, переосмислити обставини такого функціонування в контексті глобалізації, а також сформулювати актуальну наукову позицію щодо потреби реформи СБ ДС в умовах глобалізації.

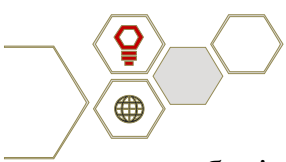
Отже, **метою** статті є з'ясування значимості реформи СБ ДС в умовах глобалізації. Досягнення цієї мети можливе шляхом виконання таких *завдань*: 1) окреслити передумови реформи СБ ДС в умовах глобалізації; 2) вказати на актуальні обставини, що вказують на потребу реформи СБ ДС в умовах глобалізації; 3) узагальнити результати наукової розвідки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виникнення сучасної держави можна розглядати в якості значного досягнення суспільства, до якого воно прагнуло протягом тисяч років. Це пояснюється тим фактом, що сучасна держава виступає в якості особливого публічного інституту, який сприяє реалізації прав та законних інтересів всіх суб'єктів сфери права, забезпечуючи їм належний рівень соціальної захищеності (тобто, СБ). Зазначений тип безпеки людини і суспільства (населення держави), що досягається внаслідок функціонування сучасної держави (як правової, демократичної та соціальної держави), насамперед спрямований на забезпечення належного благополуччя людей, які вважаються найціннішим елементом будь-якої сучасної країни, та свідчать про поточний рівень досягнутого соціального та економічного прогресу. Між тим, слід мати на увазі, що держава стає відповідною установою на певному етапі свого цивілізаційного розвитку, який почали проходити

держави постсоціалістичного простору після припинення існування (розпаду) колишнього СРСР [6, с. 55], що закономірно, адже механізми функціонування конкретної держави в глобалізаційних процесах, зокрема, механізми забезпечення СБ населення, публічно-владних інституцій «залежать від її конкретно-історичних умов, типу, функцій, а також структури та складу державного апарату та характеру взаємовідносин держави й суспільства» [2, с. 93].

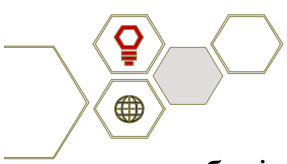
Загалом питання забезпечення СБ людини і громадянина сьогодні стає все більш актуальним для всіх країн пострадянського простору, в яких відбувається якісне переосмислення права, реальної цінності людини крізь призму права, а також зв'язків людини (громадянина) та держави (при цьому, на жаль, низка пострадянських держав із початком Російсько-Української війни почали деградувати у своєму цивілізаційному розвитку, стрімко повертаючись до принципів розуміння цінності людини та її СБ, які були сформовані в тоталітарній Радянській державі). Необхідність у комплексному переосмисленні права, реальної (а не декларативної) цінності людини, зв'язків держави та людини (громадянина) була обумовлена, по-перше, прагненням звільненого від тоталітарної системи цінностей суспільства до життя в сучасній державі загального добробуту; по-друге, нездатністю держави, яка лише здобула незалежність, повноцінно задовольнити відповідні цивілізаційні потреби суспільства [6, с. 55], що й врешті обумовило виникнення у пострадянських країнах множинні, взаємопов'язані соціально-економічні, політичні та культурно-історичні конфлікти (кризи) [див., напр.: 7, с. 38–39; 8, с. 232–233]. Між тим, слід наголосити на тому, що неспроможність держави повноцінно задовольнити актуальні цивілізаційні устремління суспільства виражалася здебільшого у відсутності належного досвіду проведення реформ, а насамперед побудови соціально орієнтованої економіки (з урахуванням того, що раніше застосовувана парадигма взаємодії держави та людини у соціальній сфері виявилася неефективною в нових умовах, що характеризуються ризиками

глобалізаційних процесів), а також ефективного реагування на переваги та недоліки участі у глобальних процесах [6, с. 55].

Крім цього, вказуючи на те, що становлення держави як особливої інституційної форми, спроможної виконувати соціальну функцію та гарантувати СБ, зумовлене конкретно-історичними умовами її розвитку, слід мати на увазі й те, що в умовах сьогодення потребується не лише посилити СБ держави в цілому та ДС зокрема, але й також ретельно скорелювати дію механізму забезпечення СБ ДС з урахуванням глобалізації, як масштабного та складного явища, котре безпосереднім чином чи опосередковано позначається на стані СБ державних службовців і членів їх сімей. Тобто, як на початку функціонування України (після розпаду колишнього СРСР) потребувалось здійснення комплексної реформи СБ ДС в умовах становлення сучасної правової, демократичної та соціальної держави з соціально орієнтованою ринковою економікою, так сьогодні актуальним є здійснення відповідної реформи в контексті впливу глобалізації на СБ України в цілому та ДС в Україні, зокрема. При цьому особлива актуальність здійснення такої реформи пояснюється наступним:

1) сутністю та соціально-правовим значенням ДС. Враховуючи ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державну службу» зазначимо, що «за різних історичних обставин ДС має свої особливості та форми реалізації державної волі» [9, с. 8]. Для сучасної ДС, як зазначає провідний український науковець М.І. Іншин, характерними є такі ознаки: «здійснення на професійній основі; здійснення державними службовцями; здійснення діяльності на виконання завдань та функцій держави; покликана захищати права, свободи й законні інтереси учасників суспільних відносин» [2, с. 20]. Поряд із тим слід зауважити, що ДС, як і інші національні інститути в умовах глобалізації не здатні функціонувати ізольовано від процесів глобалізації, будучи залученими в глобальний простір взаємодій (між урядами, міжнародними організаціями, громадянським суспільством і громадянами для вирішення глобальних проблем та надання адміністративних послуг). Отже, функціонування ДС в контексті ч. 1 ст. 1 Закону України «Про державну службу» здійснюється з урахуванням того, що

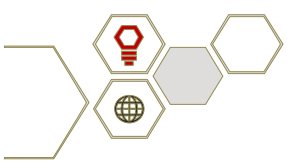

глобалізація, з одного боку, послаблює здатність держави самостійно проводити політику, а з іншого боку, дозволяє державі зберігати центральну роль у формуванні та реалізації своєї політики [10, с. 54–55], однак, з урахуванням міжнародних стандартів, зокрема, у сфері СБ регіону та світу;

2) сутністю службово-трудових обов'язків державних службовців та її корелятивний зв'язок із рівнем СБ в державі. О.М. Поплавська зазначає, що СБ «є результатом рішень як однієї людини, так і групи людей, як правило управлінців, соціальних партнерів і громадськості в цілому» [3, с. 140]. У цьому сенсі СБ ДС – це результат діяльності із забезпечення такої безпеки, здійснюваної державними службовцями, а також умовою належного рівня СБ держслужбовців в цілому;

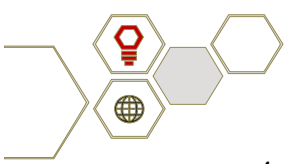
3) роллю службово-трудових обов'язків державних службовців в умовах глобалізації. Р.В. Войтович справедливо зауважує, що «у контексті сучасних глобалізаційних процесів, які приводять до формування нової парадигми управління суспільним розвитком, принципово змінюється характер та специфіка діяльності державних службовців як суб'єктів реалізації нових критеріїв та цінностей, що відповідають новим умовам життєдіяльності людства. Така парадигма характеризується передусім зміною ціннісних орієнтацій державних службовців, що тим самим вимагає формування нового рівня їх професійної ідентичності та національної свідомості» [1, с. 96]. Вказане спостерігається також і у всіх інших державах, що обумовлено впливом на держави глобалізації [11, с. 177–178]. При цьому відповідні процеси не можуть відбуватись «відірвано» від процесів забезпечення належного рівня СБ цієї категорії працівників публічного сектору;

4) конкуренцією між роботодавцями за професійні кадри, що посилюється глобалізацією. За загальним правилом ДС знаходиться в постійній конкуренції за професійні кадри на національному рівні, пропонуючи, наприклад, гарантії стабільності трудових (службових) відносин, перспективи отримати авторитетний соціально-правовий статус та інші преференції (наприклад, більш тривалу відпустку, додаткове страхування життя та здоров'я тощо). У той же час

приватний сектор здатний більш ефективніше залучати професіоналів, надаючи їм високу заробітну плату, пільги, дивіденди по акціях компаній та інші види матеріального заохочення, які часто комбінуються з важливими нематеріальними благами (оплата престижних курсів з підвищення кваліфікації, отримання нової освіти в авторитетних навчальних закладах, вивчення нової іноземної мови чи підвищення рівня знання іноземної мови тощо). Ця конкуренція істотно загострюється під впливом глобалізації, оскільки, ДС в такому випадку необхідно конкурувати не лише з українськими роботодавцями, але також й з міжнародними організаціями (зокрема, з Радою Європи, ООН та ін.), а також з іноземними компаніями, які можуть запропонувати часто більш високі зарплати і більш привабливі умови праці, розвитку професійної кар'єри. Для прикладу візьмемо *Microsoft*, що по сьогодні залишається одним з найпривабливіших роботодавців в технологічній індустрії, залучаючи і утримуючи кращих фахівців з усього світу. Зокрема, компанія пропонує працівникам комплексні плани покриття медичних витрат (покривають медичні, стоматологічні та офтальмологічні витрати працівника), медичні ощадні рахунки, надає доступ до програм психологічної підтримки, фітнес-програмам (у цілому, пропонує \$1,200 на рік на покриття витрат на здоров'я та фітнес), пропонує тривалі відпустки, гнучкий графік роботи (у компанії з недавніх пір діє політика «дискреційного часу відпочинку», що дозволяє працівникам брати необмежену кількість часу для відпочинку) [12–14].

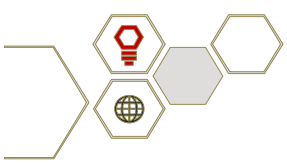
За таких умов багато молодих фахівців, а також досвідчені державні службовці можуть звільнитися з ДС, обираючи подальше працевлаштування в міжнародному корпоративному секторі, що веде до витоку кадрів з системи публічного адміністрування України (зокрема, з системи правосуддя). Тому, недостатність соціальних гарантій службовців в органах ДС України знижує мотивацію вступати на ДС або ж продовжувати працювати на публічній службі, внаслідок чого збільшується кадровий дефіцит ДС, а також збільшується навантаження на працюючих державних службовців (це можемо протягом багатьох років спостерігати насамперед у системі правосуддя України [див.,

напр.: 4, с. 881–882; 5, с. 182]), що є суттєвим соціальним ризиком у роботі таких працівників;

5) трансформацією характеру зайнятості державних службовців в умовах глобалізації. Під впливом глобалізації та глобалізаційних процесів все стрімкіше поширюються нетипові форми зайнятості і змінюються управлінські підходи в приватному секторі (наприклад, збільшується кількість працівників, які працюють за строковими контрактами, в рамках аутсорсингу тощо), які ведуть до прекаризації праці та до ослаблення традиційних гарантій постійної (стабільної) зайнятості. При цьому, відповідні неоліберальні реформи у сфері праці та зайнятості також відображаються й на тенденціях щодо перегляду (оптимізації) організації службово-трудових відносин, які націлені на постійне збільшення ефективності та гнучкості кадрової політики на ДС часом ціною зниження рівня соціальних гарантій державних службовців, раніше гарантованих трудовим законодавством і трудо-правовими нормами адміністративного законодавства [15, с. 39–41].

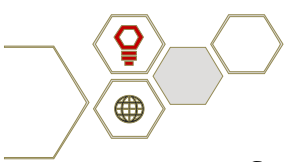
Висновки. Історично склалося, що в Україні, як і в інших пострадянських країнах, соціальна захищеність державних службовців забезпечувалася переважно стабільністю зайнятості та особливими пільгами, що також супроводжується відносно низькою оплатою праці, закритістю системи ДС, недостатністю відповідності умов праці на ДС стандартам гідної праці тощо. За таких умов державою ефективність функціонування ДС часто розуміється як щось само собою зрозуміле чи повністю залежне лише від факторів адміністративно-правового забезпечення ДС, ігноруючи той факт, що функціонування цього інституту здійснюється за рахунок трудової діяльності державних службовців, які потребують охоплення дією системи забезпечення СБ, яка являє собою стан правового та інституційно-організаційного забезпечення, при якому створені та забезпечені сприятливі умови для своєчасної, повної та ефективної реалізації соціальних прав державних службовців, а також умови захищеності цих службовців від соціальних ризиків і викликів, зокрема, тих, що обумовлені глобалізацією. Отже, на сьогодні можемо

констатувати актуалізацію реформи СБ ДС в умовах глобалізації, що являє собою цілеспрямоване перетворення зазначеного механізму соціальних гарантій з урахуванням сучасних глобальних тенденцій і викликів. При цьому, визнаючи необхідність планування, організації та реалізації такої реформи, важливо відзначити, що вона повинна виражатися в комплексі змін нормативно-правового регулювання та практики інституційно-організаційного забезпечення ДС, що цілісно спрямовуватимуться на посилення соціальної захищеності держслужбовців, усунення виявлених прогалин і приведення системи правового регулювання СБ у відповідність з актуальними міжнародними стандартами, а також соціальними викликами і ризиками, які обумовлюються глобалізацією.

Список використаних джерел

1. Войтович Р.В. Вплив глобалізації на розвиток сучасного світу. *Економічний розвиток: теорія, методологія, управління*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Прага, 26-28 листопада 2018 р.). Prague: Nemoros s.r.o., 2018. С. 87-98.
2. Іншин М.І. Сутність державної служби за новим законом України Про державну службу: аналіз поняття. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2012. № 25. С. 16-23.
3. Поплавська О.М. Стратегія соціальної безпеки України в умовах глобалізаційних змін. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2015. № 2 (10). С. 137-143.
4. Попович І.М. Характеристика стану забезпечення законності під час здійснення правосуддя. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. № 2 (32). С. 876-884. doi:10.32631/vca.2024.2.67.
5. Степанюк С.М. Судова влада та правосуддя в Україні. *Modern generation: current problems, experience, development prospects*: The 11th International scientific and practical conference (Seville, Spain, November 12–15, 2024). Seville: International Science Group, 2024. С. 181-183.

6. Костенко В.Г. Мета і завдання соціальної безпеки державної служби в умовах глобалізації. *Соціальне право*. 2022. № 4. С. 54-59. doi:10.32751/2617-5967-2022-04-09.

7. Hladky V. Some Cautionary Remarks on the Process of Desocialization of the World of Work. *Scientific discoveries: projects, strategies and development: Proceedings of the Internat. Scient. and Pract. Conf.* (Edinburgh, 25th October 2019). Edinburgh: ESP, 2019. Vol. 3. P. 38-44.

8. Mandel R. Introduction: Transition to where? Developing post-Soviet space. *Slavic Review*. 2012. Vol. 71 (2). P. 223-233. doi:10.1017/S0037677900013590.

9. Іншин М.І. Історія виникнення, розвитку та формування державної служби в Україні. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 4-9.

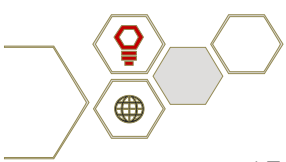
10. Raadschelders J., Verheijen T. Globalization and Internationalization: Impact upon the State and the Civil Service. *The Oxford Handbook of Global Policy and Transnational Administration* / D. Stone, K. Moloney (eds.). Oxford University Press, 2019. P. 41-58. doi:10.1093/oxfordhb/9780198758648.001.0001.

11. Globalization and Civil Servants: A Response Typology. *Civil Servants and Globalization: Integrating MENA Countries in a Globalized Economy* / T. Verheijen, K. Staronova, I. Elghandour, A.-L. Lefebvre. Bristol: Bristol University Press. 2022. P. 177-207. doi:10.46692/9781529215762.007.

12. Drapkin A., Rowe A. 18 Best Companies for Employee Benefits and Perks. *Tech.co*, 09.07.2024. URL: <https://tech.co/hr-software/best-companies-employee-benefits-perks> (дата звернення: 30.07.2024).

13. Pondayi B. Microsoft Employee Benefits and Perks. *The Human Capital Hub*, 17.01.2025. URL: <https://www.thehumancapitalhub.com/articles/microsoft-employee-benefits-and-perks> (дата звернення: 21.03.2025).

14. Thorp B. Your Microsoft Benefits & Career: Financial Planning for Employees and Executives. *Wealthtender*, 2024. URL: <https://wealthtender.com/insights/financial-planning/employer/microsoft-benefits-career-advice/> (дата звернення: 30.07.2024).

15. Костенко В.Г. Тенденції десоціалізації правового режиму соціальної безпеки державних службовців. *Соціальне право*. 2023. № 1. С. 37-44. doi:10.32751/2617-5967-2023-01-06.